

Kan NaKuHel bidra til økt bærekraft?

Michael 2019; 16: Supplement 23: 7–10.

Det er nå 25 år siden *NaKuHel-senteret* i Asker ble etablert (1–4). I den anledning vil vi synliggjøre betydningen av *helsefremmende natur- og kulturaktiviteter* (NaKuHel) sett i lys av FNs bærekraftsmål (5). Denne boken gir eksempler på hvordan «*Samspillet Natur-Kultur-Helse*» kan bidra til økt bærekraft (4).

Miljøets betydning for god folkehelse er i dag aktualisert verden over. Dette skjer ikke bare som følge av klimaendringer og forlik som FN arbeider med. Ungdommens skolestreiker og «klimabrøl» har også fått mange voksne til å forstå hvilken konsekvens en fremtidig miljøkatastrofe kan ha for deres barn og barnebarn. Dette har aktualisert behovet for å styrke klodens bærekraft, blant annet for å sikre gode levekår og folkehelse for fremtidige generasjoner.

Spørsmålet er om vi skal fortsette å akseptere politiske løsninger, næringsutvikling og forbruksvekst som i seg selv kan skape syke mennesker basert på en «*patogen samfunnsutvikling*»? En slik politikk fører til behov for stadig flere leger, sykepleiere og andre behandlere.

Denne boken viser hvordan god samfunnshelse kan skapes på andre måter enn tradisjonell medisinsk tenkning, paradigme og ideologi. Det mangfold av perspektiv som presenteres i bokens 21 kapitler skrevet av 24 forfattere gir eksempler på helsefremmende tiltak som kan bidra til en «*salutogen samfunnsutvikling*» (6). Målet er å fremme helse, miljø, livskvalitet og velferd for alle – ikke bare for de mest ressurssterke og privilegerte.

Inkluderende og helsefremmende fellesskap kan bidra til god folkehelse og bærekraftige samfunn. Personer med ulik kunnskap, interesse og erfaring kan med fordel gå sammen for å utvikle *kreative team* og *sunn samskaping* (*co-creation*). Tverrfaglig samarbeid kan gi spenninger som krever dialog og god kommunikasjon (7). Løsningen er å vise gjensidig respekt og forståelse,

og dessuten ta hensyn til hverandres virkelighetsoppfatning. Dette kan gi grunnlag for å løse noen av dagens utfordringer innenfor global helse, klimaendringer og miljø.

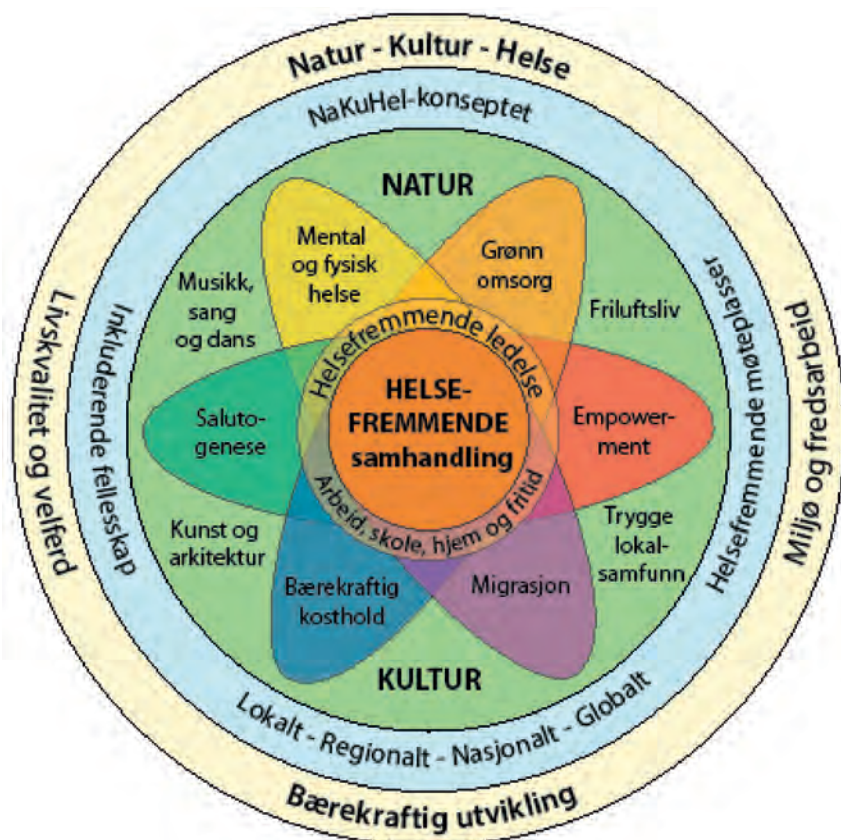
Å lære seg å tåle og dessuten akseptere motsetningsfylte forhold og ambivalens kan i seg selv være verdifullt (8,9). Dette til tross for deltakernes forskjellige utgangspunkt, posisjon og kulturelle bakgrunn. Hvis vi drar nytte av disse spenningene på en kreativ måte kan de bidra til å fremme helse, miljø og livskvalitet for mange. Ved NaKuHel-senteret i Asker har vi erfart at spenningsforholdet mellom struktur og frihet i seg selv har vært fruktbart og kreativt (4).

Et sentralt element ved NaKuHel-konseptet er at offentlige tjenester, frivillige organisasjoner og næringsliv skal samarbeide med utgangspunkt i felles mål for å bedre helse og velferd. På senteret i Asker kan deltakere fra alle samfunnslag føle seg inkludert og får stor frihet til å realisere egne idéer i praksis. Blant deltakerne finnes ildsjeler, forskere, politikere, håndverkere, pensjonister, diktere, filosofer, kunstnere, sykmeldte, uføre, arbeidsledige, elever, studenter og andre interesserte. Mange opplever *en følelse av tilhørighet* ved senteret på Sem. Senteret har dermed blitt et vitalt møtested for mangfold, kommunikasjon, solidaritet, økt livskvalitet, helse og miljøbevissthet. Et slikt inkluderende og helsefremmende fellesskap kan i seg selv bidra til å motvirke sosial ulikhet i helse. Natur-Kultur-Helse aktiviteter vektlegger salutogenese og representerer dermed noe annet enn tradisjonell medisin, som blant annet handler om medikamentell behandling, vaksiner, forebygging, kirurgi, psykoterapi, fysikalsk medisin og rehabilitering.

Utviklingen av NaKuHel Asker de første 25 årene har vært drevet etter salutogenese og empowerment prinsippene (10,11). I tillegg til godt samarbeid med offentlige instanser og frivillige organisasjoner, som Rotary og Lions, har NaKuHel mottatt verdifull kompetanse fra ledere i næringslivet.

Artiklene i denne boken viser innledningsvis hvordan Asker kommune, med ordfører Lene Conradi i spissen, ønsker å fremme en politikk med økt satsing på FN's bærekraftsmål i kombinasjon med styrket medborgerskap og god folkehelse. Kristin Bredal Berge, daglig leder i NaKuHel Asker, gir oss i sin artikkel glimt av det mangfold av aktiviteter som har skjedd ved senteret de første 25 årene. Hun illustrerer med sine eksempler at det finnes flere muligheter for å skape god samfunnshelse enn de som baseres på tradisjonell tenkning.

Andre artikler i boken presenterer eksempler på hvordan miljørettet helsevern, kunst og kultur, naturbevaring og helsefremming gir folk gode liv og bærekraftige lokalsamfunn. Videre presenteres forskning, teori og

Figur 1: Illustrasjon av Samspillet Natur-Kultur-Helse sett i lys av FNs satsing på bærekraftig utvikling. Modellen er laget av Gunnar Tellnes og mediegrafiker Merethe Lynghaug. Figuren er tidligere publisert i boken «Helsefremmende samhandling – Natur og kultur som folkehelse», Fagbokforlaget, 2017 (7).

praktiske eksempler som viser hvordan «Samspillet Natur-Kultur-Helse» kan bli en del av våre daglige liv, i arbeid, skole, hjem og fritid.

De siste to kapitlene i boken handler om «økonomi i et helhetlig og solidarisk perspektiv» og forslag til hvordan «helsefremmende tilbud kan bidra til styrket arbeidsevne», blant annet for personer med muskel- og skjelettsykdommer.

Formålet med denne jubileumsboken for NaKuHel 25 år i Asker er å vise eksempler på hvordan vi kan tilrettelegge for en helsefremmende og salutogen samfunnsutvikling. Dette bør også inkludere dagens helsetjenester og folke-

helsearbeid. Det kan bidra til at fremtidens samfunn og helse blir mer bærekraftig, også for kommende generasjoner og deres fysiske og mentale helse (12–14). Mye tyder på at «NaKuHel-modellen», slik den praktiseres i Asker, kan bidra til økt bærekraft og en helsefremmende samfunnsutvikling.

Litteratur

1. Tellnes G. Helhetstenkning og kreativitet innen natur, kultur og helse – en utfordring for primærhelsetjenesten? *Utposten* 1995; 24: 128-30.
2. Tellnes G. *Integration of Nature-Culture-Health as a method of prevention and rehabilitation*. In: UNESCO. Report from the International Conference on Culture and Health, Oslo, Sept 1995. Oslo: The Norwegian National Committee of the World Decade for Cultural Development, 1996.
3. Tellnes G. How can nature and culture promote health? Editorial. *Scand J Public Health* 2009; 37: 559-561.
4. Tellnes G. *Samspeilet Natur-Kultur-Helse. NaKuHel-konseptet i teori og praksis*. 2.utg. 3.opplag, Bergen: Fagbokforlaget, 2016.
5. Arctander R. FN's bærekraftsmål. *FN-sambandet* 2019; Hentet 20. sept. 2019 fra: [https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal\(19.06.2019\)](https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal(19.06.2019))
6. Tellnes G. Salutogenese – Hva er det? *Michael* 2007; 4: 144-9. Hentet 20.sept 2019 fra: <http://www.michaeljournal.no/i/2007/05/Salutogenese-hva-er-det->.
7. Tellnes G. Hvorfor helsefremmende samhandling? I: Tellnes G (red.). *Helsefremmende samhandling – Natur og kultur som folkehelse*. Bergen: Fagbokforlaget, 2017: 14-25.
8. Baumann Z. *Modernity and ambivalence*. Cambridge: Polity Press, 1991.
9. Pausewang E. *Mellom visjon og virkelighet. Erfaringer fra etableringen av Natur-Kultur-Helse-senteret (NaKuHel) i Asker*. Oslo: Institutt for allmennmedisin og samfunnsmedisinske fag, Universitetet i Oslo, 1997.
10. Langeland E. *Salutogenese og tilhørighet*. I: Tellnes G (red.). *Helsefremmende samhandling – Natur og kultur som folkehelse*. Bergen: Fagbokforlaget, 2017: 38-46.
11. Tveiten S. *Empowerment og samfunns-helse*. I: Tellnes G (red.). *Helsefremmende samhandling – Natur og kultur som folkehelse*. Bergen: Fagbokforlaget, 2017: 47-56.
12. Tellnes G, Christie WH, Leeber IH. Helsefremmende samhandling – NaKuHel gir nye muligheter i folkehelsearbeidet. *Utposten* 2017; 46 (5): 28-31.
13. Tellnes G, Batt-Rawden KB, Christie WH. Nature-Culture-Health promotion as community building. *Herald of the International Academy of Science – Russian Section (HIAS.RS)* 2018; (1):15-20. <http://www.heraldrsias.ru/>
14. Tellnes G, Batt-Rawden KB, Christie WH. Public mental health promotion, epigenetics and NaCuHeal –activities. *Herald of the International Academy of Science – Russian Section (HIAS.RS)* 2019; (1): 66-73. <http://www.heraldrsias.ru/>